

Riiklike õppekavade uuendamine 2010-2013

Keele ja kirjanduse mooduli rakendamist toetav juhendmaterjal

Koostajad: Katrin Põhako ja Ruth Leping

Sisuekspert Einike Pilli

Keeletoimetaja Tiina Matsulevitš

Käesolev juhendmaterjal on valminud „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013” ja sellest tuleneva rakenduskava „Inimressursi arendamine” alusel prioriteetse suuna „Elukestev õpe” meetme „Kutseõppe sisuline kaasajastamine ning kvaliteedi kindlustamine” programmi „Kutsehariduse sisuline arendamine 2008-2013” raames.

Õppematerjali koostamist toetas Euroopa Liit

Sisukord

1. Sissejuhatus
2. Keele ja kirjanduse moodul, mis on ühesuguse sisu ja mahuga kõikides kutsekeskharidusõppe riiklikes õppekavades
3. Keele ja kirjanduse mooduli soovituslik õppesisu

Lisa 1. Kutseharidusstandardi § 23

1. Sissejuhatus

2010. aasta alguses alustas tööd töörühm, kelle ülesandeks oli koostada keele ja kirjanduse moodul, mis on ühesuguse sisu ja mahuga kõikides kutsekeskharidusõppe riiklikes õppekavades. Keele ja kirjanduse moodul on aluseks eesti keele ja kirjanduse õpetamiseks eestikeelsetele õpperühmadele ning vene keele õpetamiseks venekeelsetele õpperühmadele kutsekeskharidusõppes.

Mooduli koostamise aluseks on gümnaasiumi riiklik õppekava <https://www.riigiteataja.ee/akt/120092011002> ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu soovituselukestva õppe võtmepädevused, kutseseaduse lisas 1 esitatud kvalifikatsiooniraamistiku 4. taseme kirjeldus ning Sirje Rekkori koostatud „Kutsehariduse riikliku õppekava koostamise kontseptuaalsed alused“. Mooduli õpiväljundid ja hindamiskriteeriumid on esitatud lühendi tasemel ning piisava üldistusastmega. Mooduli eesmärk, õpiväljundid ja hindamiskriteeriumid on omavahel sidusad. Juhendmaterjal esitatakse ka lühendite üldõpingute ja võtmepädevustega.

Käesolev juhendmaterjal on soovituslik ning mõeldud eeskätt kutseõppeasutuste õpetajatele keele ja kirjanduse mooduli sisu selgitamiseks ja rakendamise toetamiseks. Võtmepädevuste arendamist planeerivate tegevuste kavandamisel palume lisaks antud juhendmaterjalile kasutada ka kutseharidusstandardis esitatud kutsekeskhariduse õpiväljundeid, mis on toodud lisas 1.

2. Keele ja kirjanduse moodul

Õppemaht 6 Eesti kutsehariduse arvestuspunkti

Eesmärk: õpetusega taotletakse, et õpilane mõistab loetud tekste ning väljendab ennast õppekeeles selgelt ja arusaadavalt nii suuliselt kui ka kirjalikult.

Seos gümnaasiumi riikliku õppekava eesti keele ja kirjanduse valdkonna õppeainetega: eesti keel ja kirjandus; vene keel ja kirjandus (õpperühmas, kus eesti keelt õpitakse teise keelena ning õpe toimub osaliselt või täielikult vene keeles)

Õpiväljundid

Õpilane väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses

- 1) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult
- 2) koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates
- 3) loeb ja mõistab sidumata tekste (tabel, graafik, diagramm), hindab neis esitatud infot, teeb järeldusi ja loob uusi seoseid
- 4) väärtustab lugemist, suhestab loetut iseendaga ja tänapäeva elunähtustega, oma kodukohaga
- 5) tõlgendab ja analüüsib kirjandusteoseid, seostab seda ajastu ühiskondlike ja kultuuriliste sündmustega

Hindamiskriteeriumid

Õpilane

- kõneleb arusaadavalt, valib sobiva sõnakasutuse vastavalt suhtlussituatsioonile
- koostab ja vormistab teksti vastavalt juhendile, järgides kirjutamisel õigekirjareegleid
- leiab sidumata tekstist vajaliku info ja kasutab saadud teavet eesmärgipäraselt suulises esinemises või enda loodud tekstides
- koostab etteantud faktide põhjal lihtsama tabeli või diagrammi
- kasutab erinevatest infoallikatest saadud teavet enda loodud tekstides ja igapäevaelus, põhjendab infoallika valikut
- põhjendab oma lugemiseelistusi ja -kogemusi
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, kirjeldab tegevusaega ja -kohta ning olulisi sündmusi, iseloomustab tegelasi
- avaldab ja põhjendab oma arvamust, kasutab oma väidete kinnitamiseks tekstinäiteid ja tsitaate
- arutleb teose probleemide ja väärtushinnangute üle, toob sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust
- selgitab ja kasutab teksti analüüsimiseks tarvilikke põhimõisteid

3. Keele ja kirjanduse mooduli soovituslik õppesisu

KEEL SUHTLUS- JA TUNNETUSVAHENDINA

Teema õpiväljundid	Hindamismeetodid (soovitulikud valikud)	Alateemad	Õppemeetodid (soovitulikud valikud)	Lõiming
1. Tunneb suulise ja kirjaliku keelekasutuse norme ja keelendite valiku põhimõtteid. 2. Eristab kõne- ja kirjakeelt. 3. Analüüsib eakohasel tasemel oma keelekasutust erinevates kultuurilistes ja sotsiaalsetes keskkondades, sealhulgas veebikeskkonnas, samuti ajastuomaseid keelenähtusi.	HRK (hindamiskriteeriumid) - eristab kõne- ja kirjakeelt, - kirjutab lähtuvalt õigekirjareeglitest, - valib sobiva sõnakasutuse vastavalt suhtlusolukorrale. - Venni diagrammi kasutamine: suulise ja kirjaliku keelekasutuse võrdlus, leida ühisosa ja erisused. - Teksti analüüs: kõne- ja kirjakeelsete lõikude eristamine. - Kontrolltöö: keelenormide tundmine, õigekirja tundmine. - Praktiline harjutus: sõnaraamatu kasutamine, õigekirja tundmine. - Analüüs: oma ja kaaslaste keele analüüs, keelekasutuse eripära, ajastuomased keelenähtused.	- Suulise ja kirjaliku suhtluse ja teksti erinevused. - Kirjakeel ja kõnekeel, murdekeel ja släng. - Keelekontaktid: saksa, vene, inglise ja soome keele mõju eesti keelele. - Keeleline etikett, sh virtuaalkeskkonnas. - Oskuskeele erinevused.	- Rollimängud sobiva keelekasutuse leidmiseks ja keelelise etiketi kasutamiseks, uudissõnade kasutamine (sobib kõigi alateemadega). - Praktiline harjutus — sobivate keelenormide kasutamine, õigekirja tundmine. - Mõistekaart — keelekasutus erinevates sotsiaalsetes ja vanuserühmades. - Ajurünnak — eesti keele kontaktid erinevate keeltega. - Videoklippide võrdlus- keelekasutus erinevates kultuurides ja keskkondades. - Loeng – keeleline etikett, erinevad keele stiilid. - Slängiteksti (murdeteksti) ümbersõnastamine kirjakeelde, vajadusel	<u>Kultuuriloo ja suhtlemisõpetusega</u> rollimängud – suhtlemine erinevate kultuuride ja rahvuste esindajatega (kultuuriline ja sotsiaalne pädevus); suhtlemine erinevate kultuuride ja rahvuste esindajatega (kultuuriline ja sotsiaalne pädevus) <u>Võõrkeeltega</u> praktiline harjutus: korrektne tõlge võõrkeelest, sõnavara (keeleline pädevus) <u>Ajaloo</u> ajurünnak: keele muutumine ajas, erinevate ajastuste keelekasutus <u>Keeleline, sotsiaalne, kultuuriline, infotehnoloogiline pädevus, võõrkeeled</u> keeleline etikett teistes

	Sõnaraamatu abiga slängiteksti muutmise kirjakeelseks.		slängisõnaraamatu kasutamine. Oma slängisõnaraamatu koostamine. - Väärtustamine – analüüsib kaaslase keelekasutust, nimetab 6 kaaslase keelekasutusele omast tunnust, selgitab, meeldib / ei meeldi. - Õpimapi koostamine vastavalt alateemadele (släng, keelekasutus erinevates suhtlusolukordades, oskuskeeles kasutamine, eneseanalüüs...).	keeltes, kultuurides, arvutikeel <u>Kehalise kasvatusesega:</u> eneseväljendus kehakeele kaudu <u>Ajalooga</u> keeleline analüüs, keele areng ja muutus erinevate võimude ajal (kultuuriline sotsiaalne pädevus) <u>Sotsiaalainetega</u> korrektne keel erinevates suhtlussituatsioonides <u>Infotehnoloogiaga</u> praktiline harjutus: arvutikasutuse ja Interneti mõju keelele (keeleline, kultuuriline pädevus)
--	--	--	--	---

SÕNAVARA

Teema õpiväljundid	Hindamismeetodid (soovituslikud valikud)	Alateemad	Õppemeetodid (soovituslikud valikud)	Lõiming
- Nimetab sõnavara rikastamise võimalusi, toob sobivaid näiteid. - Eristab ilukirjandusliku teksti teistest	HKR - valib sobiva sõnakasutuse vastavalt suhtlussituatsioonile, - järgib kirjutamisel õigekirjareegleid, - koostab ja vormistab	➤ Sõnavara rikastamise võimalused. ➤ Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus.	- Praktiline harjutus: sõnavara tundmine (liitsõnad, tuletised, võõrsõnad ...). - Teatmeteoste kasutamine: sõnade	<u>erialaainetega</u> praktilised harjutused: uudissõnad, võõrsõnad, terminoloogia tundmine, erialastest tekstidest arusaamine, nende refereerimine

tekstiliikidest. 3. Märkab kirjandusteose keelekasutuse eripära.	tekste vastavalt juhendile. • Praktiline harjutus - sõnade tähenduse leidmine, uudissõnade leidmine ja nende kasutamine tekstis. • Kontrolltöö-sõnavara koostis. • Tekstiloome (kirjand, arutlus miniuurimus refereering, ...). • Tekstiliikide eristamine ja analüüs: ilukirjanduslik tekst, meediatekst, tarbetekst ... • Loovtöö: mõne autori stiili jäljendamine, filmistsenaariumi koostamine kirjandusteose põhjal, järgides teose keelekasutuse eripära. • Slängikirjand (kirjand kirjutatakse slängis).	➤ Ilukirjandusliku teksti eripära.	tähenduste leidmine ja õigekirja otsimine, uudissõnade leidmine ja nende kasutamine. • Loovusharjutus: slängisõnavara tundmine, kaasaegne muinasjutt, kirjalik ja suuline alias. • Rollis kirjutamine: kirjutatakse mõne tegelase keele- või sõnavarakasutusest (pankur, ärimees, talunik, tegelane kirjandusest) • Kirjandusliku teksti keeleline võrdlus: leiab kirjandusteose keelekasutuse eripära, stiilierinevusi ja -eksimusi (saab kasutada Venni diagrammi). • Õpimapi koostamine alateemade kohta.	(keeleline pädevus, sotsiaalne pädevus) • <u>võõrkeeltega</u> praktiline harjutus-korrektne tõlge võõrkeelest, sõnavara (keeleline pädevus) • <u>suhtlemisõpetusega</u> rollimängud: suhtlemine erinevate kultuuride ja rahvuste esindajatega (kultuuriline ja sotsiaalne pädevus) • <u>psühholoogiaga</u> rollimängud, erinevad suhtlusolukorrad (sotsiaalne pädevus, õpipädevus) • <u>infotehnoloogiaga</u> arvuti kasutamine ja juhendite järgimine tekstide koostamisel (infotehnoloogiline pädevus, keeleline pädevus) • <u>kirjandusega</u> loovharjutused, rollis kirjutamine ja muud
--	---	---	--	---

				loovtööd (kultuuriline pädevus, õpipädevus, ettevõtluspädevus) loodusainetega, ajaloo, kunsti- ja muusikaõpetusega reisijuhiga koostamine mõnele sihtgrupile (sotsiaalne, kultuuriline, keeleline, õpipädevus)
--	--	--	--	--

MEEDIA JA MÕJUTAMINE

Teema õpiväljundid	Hindamismeetodid (soovituslikud valikud)	Alateemad	Õppemeetodid (soovituslikud valikud)	Lõiming
1. Teab meediateksti üldtunnuseid. Analüüsib kriitiliselt reklaami. 2. Tunneb olulisemaid meediatekste, on teadlik meediateksti vastuvõtu eripäradest. 3. Eristab meediatekstis fakte arvamusest ja usaldusväärset infot	HKR - nimetab meediateksti üldtunnused, - koostab ja vormistab teksti vastavalt juhendile, - nimetab infootsingu võimalusi, põhjendab infoallika valikut, kirjutab lähtuvalt õigekirjareeglitest. - Koostab lihtsamaid meediatekste (uudis, intervjuu, ...) ja vajadusel analüüsib.	- Meediateksti tunnused. - Reklaami erandlik keelekasutus. - Kriitilise reklaamitarbija kujundamine. - Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). - Sotsiaalmeedia — kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusaja-kirjanduse erinevused. - Sihtgruppidest lähtuvalt tähtsamad meediakanali Eestis: meediakanali	- Mõistekaart: meediateksti liigid ja tunnused. - Praktiline töö — meediateksti loomine. - Rollimängud: ajakirjanik ja intervjuueeritav. - Rühmatöö. ajalehe koostamine ja esitlus. - Meediareklaami analüüs: fakti eristamine arvamusest, usaldusväärse info leidmine. - Võrdlus – erinevate reklaamklippide võrdlus,	- ühiskonnaõpetusega ühiskonnaprobleemide mõtestamine, arutluse või analüüsi koostamine - kehalise kasvatuses spordireportaaž, mälu- ja mõtlemäng (õpipädevus) - kunstiõpetusega kunstiteose arvustus (kultuuriline pädevus) - muusikaõpetusega arvustus kontserdi või heliteose kohta, selle nõuetekohane vormistamine (keeleline, kultuuriline, infotehnoloogiline)

küsitavast. 4. Põhjendab oma seisukohti loetu ja kuuldu kohta sobivate keelevahendite abil.	- Rühmatöö: ajalehe koostamine ja esitus. - Kirjutab arvamuseartikli päevasündmustest, väidete tõestamine, vastuväidete esitamine, kokkuvõtte tegemine. - Reklaamteksti analüüs: eristab fakti arvamusest, leiab usaldusväärse info, analüüsib kriitiliselt reklaami.	eesmärk, info edastamise eesmärk, teemade skaala, peamised teemad, info edestamisviis, argumenteerimine ja demagoogia meediakanalites. ➤ Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine.	kellele suunatud, eesmärk, kuidas on info edastatud, sõnavara kasutus, õigekiri (vead välja tuua). - Demagoogia ja argumenteerimine reklaamtekstides. - Reklaamteksti koostamine ja omakirjutatud teksti analüüs. - Väitlus meedias püstitatud teemadel, väitluses kasutatavad fraasid, argumenteerimine ja demagoogia. - Pressikonverentsi läbi – viimine, nõuded pressikonverentsile, moderaatori roll selles, info jagamine ja selle põhjal uudise kirjutamine.	pädevus) <u>loodusõpetusega</u> teabetekstid loodusest: kliima, keskkonnakaitse, loodusnähtused, pühad paigad ... sotsiaalvaldkondade teemad: ränne, demograafiline olukord, rahvastikuga seotud probleemid ..., analüüs ja arvamuse kirjutamine eakohasel tasemel (kultuuriline, sotsiaalne pädevus) <u>ühiskonnaõpetusega</u> arvamuseartikli kirjutamine, erinevate eluvaldkondade kajastamine ajakirjanduses (sotsiaalne pädevus) <u>sotsiaalne, kultuuriline pädevus</u> meedia teabeteksti analüüs, tekstis esitatud faktide, seisukohtade põhjendamine, arvamuse avaldamine, uudise kirjutamine pressikonverentsil kõneldud teemadel
---	---	--	--	--

FUNKTSIONAALNE LUGEMINE JA KIRJUTAMINE

Teema õpiväljundid	Hindamismeetodid (soovituslikud valikud)	Alateemad	Õppemeetodid (soovituslikud valikud)	Lõiming
	HKR			

1. Koostab alusteksti põhjal sidusa, arutleva teksti kasutades tekstinäiteid ja tsitaate. 2. Toimetab oma tekste vastavalt õigekirja-reeglitele ja stiilile. 3. Leiab kaasaegsetest teabevahenditest vajaliku info. Tunneb põhilisi infootsingu võimalusi ja kasutab leitud infot erinevate tekstide koostamisel. 4. Loeb ja mõistab sidumata tekste (tabelid, graafikud, diagrammid), hindab neis esitatud infot ja teeb järeldusi, loob uusi seoseid. 5. Koostab lihtsamaid tarbetekste. 6. Kinnistab ja parandab oma õigekirjaoskust.	• Kirjutab alusteksti põhjal arutluse, kasutades tekstinäiteid ja tsitaate. • Leiab seotud ja sidumata tekstist vajaliku info ja vastab esitatud küsimustele, viitab kasutatud allikatele. • Koostab ja vormistab tekste vastavalt juhendile, leiab sidumata tekstist vajaliku info, koostab etteantud faktide põhjal lihtsama tabeli või diagrammi, kirjutab lähtuvalt õigekirjareeglitest. • Teksti koostamine ja pealkirjastamine. • Praktiline harjutus – oma teksti toimetamine ja stiilivigade parandamine. • Referaadi või stendiettekande koostamine, vormistamine ja ettekandmine. • Tabelite ja diagrammide analüüs, lünktekstide täitmine. • Tarbetekstide koostamine: avaldus, CV,	➤ Kirjutamise eesmärk, teksti ainek, materjali kogumine ja süstematiseerimine. ➤ Teksti ülesehitus ja selle sidusus. Lõigu ülesanne. ➤ Arutleva teksti kirjutamine alusteksti põhjal. ➤ Oma teksti toimetamine ja pealkirjastamine. Tüüpilised stiilivead. ➤ Kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine. ➤ Teabeotsing. ➤ Seotud ja sidumata tekstid (nimestikud, tabelid, graafikud...). ➤ Lihtsamad tarbetekstid. ➤ Õigekirjaoskuse parandamine ja kinnistamine.	• Alusteksti põhjal kirjutamine ja oma kirjutatud teksti pealkirjastamine. • Teksti struktuuri tajumine, teksti lõikude järjestamine. • Mõistekaart – kasutab alusteksti, pealkirja. • Praktiline harjutus: oma kirjutatud teksti toimetamine ja stiilivigade parandamine. • Juhendmaterjali lugemine, refereerimine ja kokkuvõtte kirjutamine. • Tänavaküsitlus (teema etteantud), selle põhjal graafikute, tabelite koostamine, täitmine... • Lünkteksti täitmine tabelite, diagrammide abil, tabeli ja diagrammi koostamine etteantud faktide põhjal. • Mudelkirjutamine, tarbetekstide koostamine – avaldus, CV, kaaskiri, motivatsioonikiri. • Praktiline harjutus – õigekirjaoskuse	• <u>loodusainetega</u> aimetekst loodusvaldkonnast, teemad: kliima keskkonna probleemid, looduskaitse (õpipädevus) • <u>sotsiaalainetega</u> aimetekst sotsiaalvaldkonnast, teemad: ränne, demograafiline olukord, töajuturu probleemid (sotsiaalne pädevus) • <u>erialaainetega</u> erialase stendi, praktikaaruande koostamine • <u>infotehnoloogiaga</u> teksti vormistamine, infotehnoloogiliste, vahenditega (infotehnoloogiline pädevus) • <u>infotehnoloogiline, keeleline, sotsiaalne, kultuuriline, pädevus</u> parima referaadi võistlus • <u>matemaatikaga</u> loogiline mõtlemine, andmete
---	---	---	---	--

	kaaskiri, volikiri, motivatsioonikiri, jm. Kontrolltöö õigekirjaoskuse kontrollimiseks.		parandamine. - Kontrolltöö – õigekirjaoskuse parandamine. - Arvutis koostatud enesekontrolli testide sooritamine.	tõlgendamine <u>suhtlemisõpetusega</u> enesetutvustus (ettevõtluspädevus) <u>arvutiõpetusega</u> töö vormistamine vastavalt juhendile (infotehnoloogiline pädevus).
--	--	--	--	--

ILUKIRJANDUS KUI KUNST

Teema õpiväljundid	Hindamismeetodid (soovituslikud valikud)	Alateemad	Õppemeetodid (soovituslikud valikud)	Lõiming
1. Tunneb ja eristab kirjanduse põhiliike. 2. Analüüsib ja tõlgendab ilukirjandusteost, sõnastab põhiprobleemi ja peamõtte, iseloomustab tegevuskohta ja –aega, tähtsamaid tegelasi. Märkab teose keelekasutuse eripära stiili seoseid teksti sõnumiga. 3. Analüüsib loetud kirjandusteose põhjal	HKR - Selgitab ja kasutab teksti analüüsiks vajaminevaid põhimõisteid, tutvustab loetud teost ja selle autorit. - Põhjendab oma seisukohti, arutleb teose probleemide ja väärtushinnangute üle, toob sobivaid näiteid tekstist ja oma elust, vastab loetud teksti põhjal küsimustele - Tekstitüüpide tundmine ja analüüs. - Ilukirjandusteksti (loetud raamatu) analüüs.	- Ilukirjanduse põhiliigid. Kirjandusvoolud. - Autori koht ajas, traditsioonis, rahvuskirjanduses. - Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugejaoskused: teadlik lugeja ja tema isiklik elukogemus, põlvkondlik ja sotsiaalkultuuriline kuuluvus. - Proosateksti analüüs ja tõlgendamine. - Lemmikraamat. Kirjandusküsimuste käsitlemisel kasutatakse	- Ajurünnak, loeng, esitlus: kirjanduse olemus, põhiliigid, kirjandusvoolud, ajatelg - Rühmatöö: kirjandusvoolud, nende tunnused, teosed ja autorid (plakat, stendiesitlus jm) - Ilukirjandusteksti lugemine ja analüüs: etteantud küsimustele vastamine ja oma arvamuse esitamine tekstinäidete põhjal. - Rollis kirjutamine (rollimängud): enda	<u>ajalooga</u> ajastu ja kirjanduse seosed <u>ühiskonnaõpetusega</u> kirjandust mõjutanud ühiskondlikud sündmused <u>kultuuriloo</u>ga õppekäik, tähtsamad kultuuriloolised sündmused, ühiskonnas ja kirjanduses <u>sotsiaallainetega ja ajaloo</u>ga ilukirjandusteksti analüüs: inimsuhted, perekonna vormid, mehe ja naise roll, põlvkondade side ja väärtused, erineva

valminud teatrietendust või filmi ning toob välja peamised erinevused 4. Loeb läbi vähemalt kaks pikemat teost eesti või maailmakirjandusest.	• Alusteksti põhjal arutluse kirjutamine. • Retsensiooni koostamine loetu või nähtu põhjal (teatrietendus, film ...) või aruande koostamine õppekäigu kohta.	õpetaja ja õpilaste valikul erinevate autorite teoseid nii maailmakirjandusest kui eesti kirjanduses.	samastamine mõne tegelaskujuga, temast lähtuv teose analüüs. • Mõistekaart: lühema proosateksti analüüs. • Õppekäik kultuuriloolisse paika, teatrietenduse külastus, filmi vaatamine • Lugemispäeviku koostamine. • Reklaamklipi väljamõtlemine mõne ajastu tegelastega. • Kirjandusteostest katkendite lavastamine, jälgides ajastut. • Täringumäng – käsitletavate teoste analüüs, oma arvamuse esitlemine ja põhjendamine, erinevate seoste loomine • Raamat iseendast – õpetab õpilast ennast analüüsima, kasutama loomingulisi võtteid, mõtlema, meenutama, kujutama ennast (joonistused endast, perekonnast ...)	rahvuskirjanduse mõju ühiskonnale, ühiskonnas levinud tüüpikarakterid • <u>kunstiõpetusega, ajalooga ja kultuurilooga</u> kasutab muusika ja kunsti oskussõnu ilukirjandus teose analüüsimisel, ajaloolise ja kultuurilise maailmapildi avardamisel • <u>ajalooga, arvutiõpetusega, kunstiõpetusega</u> teoses käsitletava ajastu kunst, muusika, tähtsamad ajaloosündmused • <u>sotsiaallainetega</u> tähtsamad ajaloosündmused, kunsti- ja muusikasündmused, nt sünniaastal toimunu
---	---	--	--	--

Lisa 1

Kutseharidusstandardi <https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013013> § 23 kutsekeskharidusõppe õpiväljundid

(1) Kutsekeskharidusõppe lõpetanu on saavutanud käesolevas paragrahvis esitatud õpiväljundid, mida arendatakse läbivalt kogu õppekava ulatuses.

(2) Kutse- ja erialased teadmised:

- 1) teab ja tunneb kutse- ja eriala põhjalikult, sealhulgas tunneb ja rakendab kutseala põhimõtteid, teooriaid, tehnoloogiaid nii tavapärastes kui ka uudsetes töösituatsioonides;
- 2) seostab kutse- ja erialaseid teadmisi teaduslike meetodite, looduse ja matemaatika põhiprintsiipide ja -protsessidega;
- 3) mõistab teaduslike teooriate, rakenduste ja tehnoloogia arengut ja sellega seotud ohte, väärtustab turvalisust ja säästlikku arengut.

(3) Kutse- ja erialased oskused ning iseseisvuse ja vastutuse ulatus:

- 1) oskab iseseisvalt täita oma kutse- või erialal keerukaid ja mitmekesiseid, uudseid lahendusi eeldavaid tööülesandeid;
- 2) vastutab oma tööülesannete täitmise eest;
- 3) kasutab matemaatika teadmisi ja meetodeid erinevates eluvaldkondades;
- 4) väljendab ennast, esitab ja põhjendab oma seisukohti nii suuliselt kui kirjalikult korrektses emakeeles ja võõrkeeles iseseisva keelekasutaja tasemel arvestades suhtlusolukordi ja –partnereid.

(4) Õpipädevus:

- 1) õpib ja täiendab end iseseisvalt ja ennastjuhtivalt;
- 2) hindab ja analüüsib oma teadmiste ja oskuste taset, vajadusel otsib nõu, teavet ja tuge;
- 3) oskab kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid erinevates kontekstides ning probleeme lahendades;
- 4) väärtustab põhjenduste otsimist ja oskab hinnata nende paikapidavust.

(5) Suhtluspädevus:

- 1) põhjendab üksikasjalikult ja väljendab oma seisukohti ka endale uudsetes situatsioonides nii suuliselt kui kirjalikult;
- 2) kasutab kutse- ja erialaste probleemide lahendamisel spetsiifilisi infoallikaid, otsib, kogub ja töötleb teavet ning hindab kasutatava teabe usaldusväärsust ja tõesust;
- 3) sõnastab ja väljendab oma suulisi ja kirjalikke argumente veenvalt ja kontekstikohaselt.

(6) Enesemääratluspädevus:

- 1) kasutab enesehindamist oma käitumise muutmiseks;
- 2) on võimeline tegema ettepanekuid töötulemuste parendamiseks;

- 3) oskab tajuda ja väärtustada enda seotust oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega;
- 4) oskab väärtustada ja nautida loomingut ning ennast loominguliselt väljendada;
- 5) väärtustab õigekeelsust ja väljendusrikast keelt;
- 6) teab ja väärtustab tervislikke eluviise, oskab hoida ja vajaduse korral taastada oma vaimset ja füüsilist vormi.

(7) Tegevuspädevus:

- 1) suudab ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena, käitub tolerantset;
- 2) osaleb tulemuslikult erinevates meeskondades ning on suuteline neid vajaduse korral juhtima;
- 3) on võimeline osaliselt juhendama kaastöötajaid;
- 4) kasutab tehnoloogilisi vahendeid ning teaduslikke andmeid eesmärgi saavutamiseks või otsuse või järelduse tegemiseks.

(8) Infotehnoloogiline pädevus:

- 1) teab infotehnoloogia rolli, võimalusi ja potentsiaalseid ohte;
- 2) oskab suhtuda kriitiliselt saadaoleva teabe usaldusväärsusesse;
- 3) oskab kasutada peamisi arvutirakendusi ning interneti võimalusi nii isiklikel kui tööalastel eesmärkidel;
- 4) oskab rakendada abivahendeid teabe loomiseks, mõistmiseks ja esitamiseks korrektses keeles ning kasutada internetipõhiseid otsingusüsteeme ja muid teenuseid.

(9) Algatusvõime ja ettevõtlikkuspädevus:

- 1) mõtleb süsteemselt ja loovalt ning oskab oma ideid kriitiliselt hinnata ja leida iseseisvalt võimalusi nende teostamiseks;
- 2) algatab, arendab ja rakendab ideid;
- 3) omab esmaseid teadmisi ettevõtlusest;
- 4) koostab juhendamisel endale lühi- ja pikaajalise karjääriplaani;
- 5) leiab iseseisvalt võimalusi enda edasiseks erialaseks õppeks ja tööturul rakendumiseks;
- 6) seostab erialase ettevalmistuse nõudeid tööturul rakendumise võimalustega.

